

František Věnceslav Jeřábek

/ 1836 - 1893 /

Dramatik z období Prozatímního divadla, autor prvního českého sociálního dramatu *Služebník svého pána*.

Narodil se 25. 1. 1836 v Sobotce, do gymnázia chodil v Chomutově, Mladé Boleslavi, Praze a Jičíně, od r. 1854 studoval bohosloví v Litoměřicích, za dva roky nato přešel do Prahy na filozofii. Stal se profesorem historie, filologie a estetiky; od r. 1863 učil na pražských středních školách, nakonec na městské Vyšší dívčí škole. R. 1879 získal doktorát filozofie a o pět let později se bezúspěšně pokusil o habilitaci na pražské univerzitě prací *Stará doba romantického básnictví* (1883). Působil i jako novinář, a to od r. 1857 v Pražských novinách, od r. 1861 v Národních listech a v l. 1867 až 77 ve staročeském Pokroku; r. 1870 byl zvolen za poslance zemského sněmu Českého království. Zemřel 31. 3. 1893 v Praze.

V mládí psal básně, později se soustředil téměř výhradně k dramatické tvorbě. Začínal romantickými historickými dramaty, výraznějšího ohlasu dosáhl až dvouaktovou hříčkou nazvanou *Veselohra* (prem. 1862). V dalších veselohrách, z nichž nejspěšnější byly *Cesty veřejného mínění* (1866), podařilo se mu již zapojit do konvenčního rámce i satirické šlehy na bystře odpozorované neduhy českého politického a společenského života. Nejvýznamnějším dílem Jeřábkovým se stala hra *Služebník svého pána* (prem. 1870), jediné jeho vážné drama se soudobou tematikou, zabývající se vydfidušskou bezohledností moderního továrníka. Jeřábkova hra přivedla tento sociální námět poprvé na české jeviště, a již v tom je její význam historický. Hodnota díla však nespočívá jenom v obsahovém přínosu a v dobové aktuálnosti. I když se v technice hry uplatňují leckteré konvenční romantické postupy (dějová role náhody, efektní citovost situací), není to na překážku ani psychologické hloubce a přesvědčivé reálnosti hlavních motivů, ani dramatické propracovanosti a vyhocenosti konfliktu mezi geniálním vynálezcem elektrického stroje Budilem a jeho vykořisťovatelem, továrníkem Dornenkronem. Hra vrcholí scénou, v níž se továrník, který právě ukradl Budilovy nákresy, náhle octne před mrtvolou vynálezce, zastřeleného v čele vzbouřených dělníků. *Služebník svého pána* je dílo ve své době umělecky mimořádné a je možno ho považovat za nejzdařilejší české sociální drama 19. století. Pozdější návrat Jeřábkův k historické tematice neznamenal již pro české drama podstatnější přínos, i když jeho hru *Syn člověka čili Prusové v Čechách roku 1757* (prem. 1878) soudobá kritika velmi oceňovala.